

УДК 025.5:004.087]:33

Тетяна Медвідь,
молодший науковий співробітник відділу
наукового опрацювання документів НБУВ

Опрацювання електронних ресурсів економічної тематики як один зі складників бібліотечно-інформаційного забезпечення галузі

У публікації представлено систематизацію електронних інформаційних ресурсів економічної тематики в контексті бібліотечно-інформаційного забезпечення галузі. Проаналізовано кількісний склад електронних документів за видами видань. Визначено, що систематизація електронних інформаційних ресурсів економічної тематики сприяє організації електронних ресурсів, забезпечуючи прискорення і полегшення пошуку необхідної інформації з економічних питань.

Ключові слова: систематизація, диспетчеризація, електронні інформаційні ресурси економічної тематики, види видань.

Зміни в економіці держави сприяли стрімкому розвитку економічної думки в Україні. Значно збагатився вітчизняний ринок профільної літератури як на стандартних носіях, так і в електронному вигляді. Розширився репертуар надходжень до бібліотек літератури з нових напрямів економіки: менеджменту, системного аналізу та управління, інноваційної діяльності, інвестиційного проектування тощо. Значні обсяги накопичених документів, їх зростання, різноманітний за багатьма ознаками характер збереження і розповсюдження, відсутність уніфікованого доступу до них створюють істотні проблеми у використанні цих ресурсів [3, с. 219]. *Актуальність* публікації зумовлена саме підвищенням рівня інформатизації економічної галузі і необхідністю надання користувачам якісно нових можливостей роботи з великою кількістю електронних документів.

Мета дослідження — охарактеризувати види електронних інформаційних ресурсів економічної тематики за спільними ознаками та розкрити питання їх систематизації в Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського (НБУВ). *Об'єкт* дослідження — електронні інформаційні ресурси економічної тематики, *предмет* — систематизація електронних інформаційних ресурсів економічної тематики в контексті розвитку галузі.

Концептуально нове інформаційне середовище вимагає від сучасної бібліотеки гідної відповіді на виклики сьогодення. Поступово інтернетизація охоплює дедалі більше установ, і сьогодні саме бібліотечний сегмент Інтернету стає одним із найбільш інформаційно насичених у мережі, а бібліотеки формують його змістову основу [1, с. 15].

Усвідомлення цих проблем, підкріплене змінами в галузі розвитку сучасних інформаційних технологій і засобів передавання даних, призвело до необхідності пошуку нових підходів і рішень, що стосуються створення "сховищ" ресурсів, їх організації, способів доступу до них. Загалом, такі підходи почали трактувати як створення цифрових, чи електронних, бібліотек [3, с. 219]. Сьогодні основним завданням книгозбірень, у тому числі і НБУВ, є істотне збільшення частки електронних інформаційних ресурсів у загальному інформаційному просторі, їх попу-

ляризація, посилення впливу на різноманітні сфери суспільства. Адже "роль та статус бібліотеки в інформаційному суспільстві визначаються її можливостями щодо кумуляції, обробки, збереження та організації доступу до онлайнових електронних ресурсів: електронних журналів, електронних книг, баз даних, цілісних електронних бібліотек тощо" [10, с. 13]. Більше того, необхідним є відпрацювання та налагодження механізмів адекватної інтеграції електронних ресурсів у всесвітній бібліотечно-інформаційний простір, як у межах створення консорціумів [9], так і в напрямі кооперації вужчого спрямування.

Беззаперечно, що навіть економічно освіченим читачам необхідно пристосовуватися до нових умов господарювання і підвищувати фаховий рівень. Тому останніми роками спостерігається неухильне зростання інтересу користувачів до повнотекстових електронних інформаційних ресурсів економічної тематики НБУВ.

Формування електронних ресурсів, їх накопичення, поповнення зібрання мережних документів новими матеріалами, опрацювання та облік електронних інформаційних ресурсів у НБУВ проводить відділ Наукової організації електронних інформаційних ресурсів, який є структурною одиницею Центру формування бібліотечно-інформаційних ресурсів НБУВ. Для цієї роботи спеціально створено базу даних "VFEIR Електронні інформаційні ресурси", яка є одним зі складників електронного каталогу НБУВ. З іншого боку, відділ Наукового опрацювання документів, базуючись на досвіді реформування каталогів НБУВ [5], покликаний організувати якісне індексування ресурсів для подальшого формування каталогу бібліотеки загалом.

Увесь масив електронних інформаційних ресурсів економічної тематики складається з різних видів видань. Це групи ресурсів, які мають спільні характеристики інформації, що в них міститься, зокрема цільове призначення, структура багаточастинних документів, періодичність тощо. За цими ознаками типологія електронних документів практично відповідає типологічній структурі традиційних документів [3, с. 214]. Усю кількість електронних інформаційних ресурсів економічної тематики в НБУВ можна було б

поділити за цільовим призначенням — наукові, навчальні, довідкові; за структурою — однотомні та багатотомні. Зауважимо, що кількість наукових і навчальних видань значно переважає кількість довідкової літератури, а саме: наукових видань — 28%; методичних посібників — 26%; навчальних посібників — 20%; підручників — 13%; монографій — 8%; довідників — 4%; енциклопедій — до 1%. На нашу думку, це передусім пов'язано із примноженням наукових знань у процесі розвитку економічної галузі та прагненням учених передати ці здобутки наступним поколінням у повному обсязі.

На екрані монітора вид документа розташовано у верхньому правому куті бібліографічного опису (рис. 1).

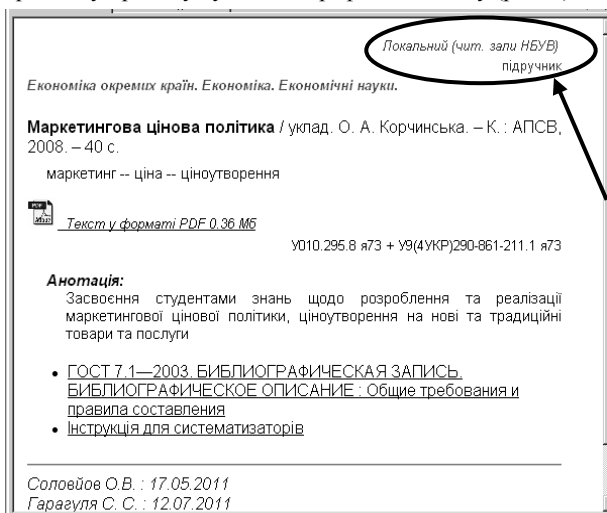

Рис. 1. Місце знаходження напису про вид документа

Обсяг інформації різноманітного характеру в наш час настільки великий, що в деяких випадках простіше і дешевше провести дослідження, зробити винахід або навіть відкриття, ніж знайти відомості про нього в документах. Та великий обсяг інформації не є запорукою інформативності. Адже з безлічі даних важливі ті, які відповідають першочерговим потребам читачів-користувачів. У цьому сенсі головною є можливість виокремлення потрібної інформації з її розмаїття. Саме індексування є тим основним процесом, що забезпечує певне виокремлення одиничного [6, с. 39]. Тому в НБУВ сьогодні значну увагу приділено індексуванню електронних інформаційних ресурсів різної тематики, зокрема економічної.

Процес індексування, або систематизація, є одним із видів аналітико-синтетичного опрацювання документів. Оскільки наукова систематизація документів базується на використанні методів аналізу й синтезу, то його часто називають аналітико-синтетичним і визначають як процес перетворення інформації, що міститься в первинному документі, з метою створення вторинних документів [2, с. 15].

Систематизація електронних інформаційних ресурсів економічної тематики полягає у визначенні класифікаційного індексу за робочими таблицями класифікації (Рубрикатом НБУВ¹) документа відповідно до його змісту. Через великий обсяг надходжень із цієї тематики розділ "У Економіка. Економічні науки" розподілено між двома фахівцями відділу наукового опрацювання документів так: "У01 Теоретична економіка. Основи економічної теорії. Політекономія. Економікс" та "У9 Економіка окремих країн". Відповід-

¹ Рубрикатом НБУВ — це систематизовано-впорядкований перелік відповідно заіндексованих лінгвістично означених понять, знань та процесів, відповідність якого до робочих таблиць класифікації НБУВ розглядається фактично і аксіоматично [7, с. 18—19].

но до цього диспетчерська служба розподіляє електронні інформаційні ресурси розділу "У Економіка. Економічні науки".

Варто сказати, що диспетчеризація проходження електронних інформаційних ресурсів є аналізом змісту документів, розподілом їх за першим знаком "Рубрикатом НБУВ", тобто за розділами знань, а в окремих випадках і за підрозділами, якщо в цьому є потреба [4, с. 241]. Така попередня систематизація електронних документів сприяє швидкій їх обробці, оскільки систематизаторам, які працюють у різних підрозділах розділу "У Економіка. Економічні науки" не доводиться переглядати весь масив необроблених документів.

При систематизації електронних інформаційних ресурсів економічної тематики спеціаліст аналізує насамперед зміст документа, з'ясовує його головну і другорядні теми та проблеми. Необхідно приділяти велику увагу не тільки анотації і ключовим словам, наданим у бібліографічному описі, а й повному текстові. Одержані в результаті аналізу відомості синтезують у вигляді класифікаційного індексу, який простваряється систематизатором у полі під назвою "Рубрикатом НБУВ" (рис. 2):

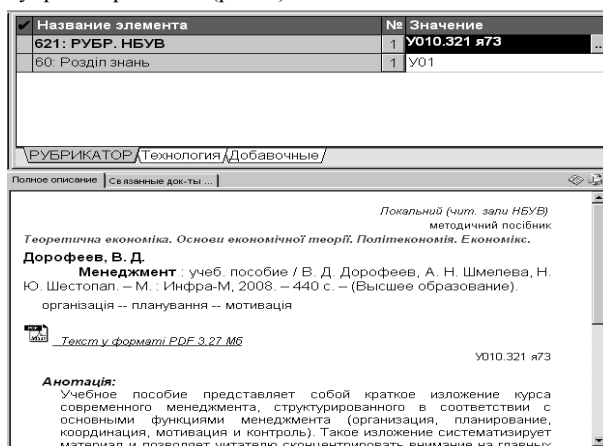

Рис. 2. Місце занесення систематичного індексу систематизатором

Слід зазначити, що зміст багатьох документів неможливо охопити лише індексом розділу "У Економіка. Економічні науки". Для відображення інших аспектів теми систематизатор повинен передати документ на доопрацювання (доіндексацію) фахівцю відповідної галузі знань. Розглянемо приклад (рис. 3).

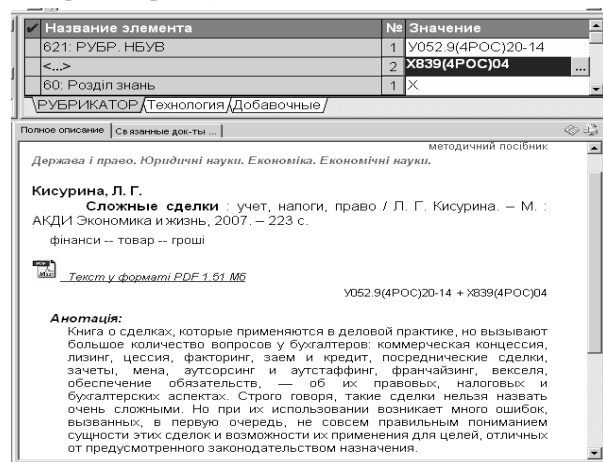

Рис. 3. Перенаправлення електронного документа до іншого розділу знань

Як бачимо з опису, у цьому методичному посібнику йдеться про проблеми, які розкривають питання не тільки економічного, а й законодавчого характеру. Тому систематизатор із розділу "У Економіка. Економічні науки"

у полі "Рубрикатор НБУВ" заносить свій класифікаційний індекс, а потім у полі "Розділ знань" обирає літеру, яка позначає назву розділу, до якого він вважає доцільним перенаправити цей електронний документ. У нашому випадку це літера X, якою позначається розділ знань "X Держава і право. Юридичні науки".

Таким чином, систематизація електронних інформаційних ресурсів економічної тематики — це один із процесів аналітико-синтетичного опрацювання документів, який вимагає від систематизатора знання економічної науки, володіння сучасною економічною термінологією, навичками аналізу документа, основними принципами опрацювання інформації [8] та виявлення тематичного змісту ресурсу. Основною метою систематизації електронних документів є забезпечення прискорення і полегшення пошуку необхідної інформації з певної галузі знань, удосконалення інформаційно-пошукової системи бібліотеки.

Останніми роками електронні інформаційні ресурси стають вагомою складовою документного ресурсу книгозбірень. Саме систематизація створює підґрунтя для організації інформаційних ресурсів, сприяє орієнтації в сучасних потужних документно-інформаційних потоках і забезпечує істотне підвищення оперативності пошуку потрібної інформації. Вчасне та компетентне реагування на виклики реалій сьогодення дозволить адекватно та повною мірою висвітлювати всі зміни та нові тенденції в економічній галузі, яка з кожним роком набирає все більше обертів у розвитку, еволюціонізуючись не тільки структурно, а й змістовно. Тому актуальними є і залишаються саме питання змістовного аналізу інформаційних ресурсів, їх опрацювання та подальше представлення в базах даних, каталогах та фондах сучасної наукової бібліотеки.

Список використаної літератури

1. Вітушко Н. Електронні інформаційні ресурси у сучасній бібліотеці / Н. Вітушко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — Київ, 2007. — Вип. 18. — С. 13—25.
2. Кушнарченко Н. М. Наукова обробка документів / Н. М. Кушнарченко, В. К. Удалова. — Київ: Знання, 2006. — 334 с.
3. Лісіна С. О. Документні ресурси: навч. посібник / С. О. Лісіна. — Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2013. — 240 с.
4. Медвідь Т. С. Систематизація електронних інформаційних ресурсів: особливості аналізу змісту та розподілу за галузями знань / Т. С. Медвідь // Наукові праці Національної бібліотеки

України імені В. І. Вернадського. — Київ, 2013. — Вип. 35. — С. 239—245.

5. Сербін О. Історико-технологічні особливості еволюції систематичного каталогу бібліотеки: досвід майбутнього у новизні минулого / О. Сербін // Бібліотечний вісник. — 2012. — № 4. — С. 3—12.
6. Сербін О. О. Підвищення ефективності пошукових інструментів у контексті розвитку індексування інформаційних ресурсів / О. О. Сербін // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — Київ, 2013. — Вип. 35. — С. 39—48.
7. Сербін О. "Рубрикатор НБУВ": історія започаткування та структурний аналіз / О. Сербін // Вісник Книжкової палати. — 2008. — № 1. — С. 17—20.
8. Сербін О. Систематичність та систематизаційність організації інформації як основні принципи відображення наукового знання в межах каталогу сучасної бібліотеки / О. Сербін // Бібліотечний вісник. — 2012. — № 2. — С. 3—10.
9. Ярошенко Т. О. Бібліотечні консорціуми: перспективи розвитку / Т. О. Ярошенко // Бібл. форум України. — 2006. — № 4 (14). — С. 7—11.
10. Ярошенко Т. О. Організація та управління електронними ресурсами в сучасній бібліотеці / Т. О. Ярошенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2008. — № 3. — С. 13—21.

В публікації представлена систематизація електронних інформаційних ресурсів економічної тематики в контексті бібліотечно-інформаційного забезпечення отрасли. Проаналізовано кількісний склад електронних документів по видам изданий. Определено, что систематизация электронных информационных ресурсов экономической тематики способствует организации электронных ресурсов, обеспечивая ускорение и облегчение поиска необходимой информации по экономическим вопросам.

This article presents the systematization of electronic information resources of the economic issues in the context of library and information support area. The qualitative composition of electronic documents by types publications is analysed. It is determined that the systematization of electronic information resources contributes to economic issues of electronic resources, thereby providing acceleration and facilitation of the search for relevant information on economic issues.

Надійшла до редакції 21 листопада 2014 року